

BBC 29: COWBOYER, EN UNDERVURDERT OG «STIGMATISERT» YRKESGRUPPE

Skolenekting har neppe vært tema i halvparten av BBC-ene, men jammen har det vært oppe ofte. Det er ikke uten grunn: Behandling av skolenekting er akkurat så viktig som de alvorlige følgene av skolenekting. I januar hadde jeg og d'herrer Jan-Ivar Sållman og Ulf Larsen en artikkel om behandling av skolenekting på trykk i Utdanning, som er medlemsbladet for lærernes fagforening. Vi fikk mange positive tilbakemeldinger. Men det kom også et litt negativt, og ganske merkelig, debattinnlegg på nettstedet Utdanningsnytt.no, skrevet av en viss Bjørn Hegde, klinisk pedagog og seksjonssjef ved Akershus Universitetssykehus, BUP Nedre Romerike. Han begynner innlegget med at han hadde lest vårt artikkel «med interesse». Så går han over til å fortelle at «På min tidligere arbeidsplass, SSBU (Statens senter for barne- og ungdomspsykiatri, min merknad), etablerte jeg et prosjekt rettet mot å få skolevegrene tilbake på skolen, og jeg har således bred og langvarig erfaring innen området». Folk som har greie på ting, skal vi som kjent høre på. Deretter gratulerer han oss «med det som kan synes å bli et vellykket resultat for gutten som omtales i kronikken. Det er godt for han og moren at staute, kraftfulle mannfolk har greid å få en intelligent sannsynligvis skolemotivert gutt tilbake på skolen. For hver vi greier å få tilbake i en opplærings situasjon har vi vunnet en seier – både for den det gjelder og for samfunnet som sådan.»

«Staute, kraftfulle mannfolk» som fikk eleven tilbake på skolen. Javel? Til venstre er det en staut og kraftfull skolenektingsbehandler à la Holden, Sållman og Larsen som møter eleven om morgenen med et kjekt «God morgen, gutten min, nå er det på skolen». Til venstre er det en like staut og kraftfull kollega som sitter utenfor klasserommet og passer på at eleven ikke rømmer hjem.

Så er Hegde tilbake i «egenreklamen»: Til tross for motstand hos sin arbeidsgiver, fikk han «økonomisk støtte og etablerte 'Skolevegringsprosjektet' som nå er et permanent tilbud til barn og unge i Oslo som sliter med å komme på skolen», og gir eksempler på hvordan han har bidratt sterkt til å løfte fram skolenekting som et prioritert område innenfor barne- og ungdomspsykiatrien (BUP). Hegdes neste utspill er at han «bruker begrepet skolevegring fremfor skolenekting. Sistnevnte mener jeg tenderer til en villet tilstand, men mine erfaringer er at det alltid er en bakenforliggende årsak til at barn og unge ikke går på skolen. Det kan

dreie seg om tidligere eller pågående mobbing, en nevropsykiatrisk sårbarhet, dårlig tilpasset undervisning, underliggende angst, behov for å passe på foreldre eller lignende. Min påstand er at barn og unge i Norge i utgangspunktet ønsker å gå på skolen for å lære og være sammen med andre jevnaldrende, og når de ikke gjør det er det fordi de ikke greier det heller enn at de ikke vil eller nekter.» Så vender han tilbake til vår artikkel, med at «Som nevnt er det flott at teamet fikk gutten tilbake i undervisningssituasjon, men historien er etter min mening svært dårlig egnet som eksempel til etterfølgelse, og jeg vil i korthet forklare hvorfor». Så følger det tre punkter der han kort fortalt mener at (1) de aller fleste vegringsaker er langt mer sammensatte enn i eksemplet som vi presenterer, og at bruk av makt kan gjøre vondt verre og føre til farlige situasjoner og utagering og selvskading, (2) vi må forstå den enkeltes bakgrunn for hvorfor det er så truende å gå tilbake i en opplærings situasjon før vi tyr til maktmidler, og (3) i mangel på kvalifiserte team som kan gå inn og arbeide faglig forsvarlig med slike saker er det meget betenkelig å forenkle tilnærmingen til denne type «cowboybehandling». Han avslutter med at «Skolevegring er sammensatt og må håndteres deretter.»

Alt i alt er dette altså et rart innlegg, og da tenker jeg ikke bare på at han bruker store deler av innlegget til å framheve seg selv. Når det gjelder hans egen og angivelig svært omfattende bakgrunn for dette temaet, gjorde jeg et søk på «skolevegring» eller «skolevegringsprosjektet». Dette ga ingen «flodbølge» av treff. Hvis han sitter på så store kunnskaper og erfaringer som han åpenbart mener at han gjør, så bør han vel dele det med andre? Men det er jo ingen *plikt*, så den lar vi gå.

Den som ønsker det, kan finne vårt saklige svar på utdanningsnytt.no, og i Utdanning nr. 5, 9. mars. Men jeg har lyst til å tilføye noen poenger til det vi skrev: Hegdes innlegg er temmelig malapropos. Han har ingen konkrete innvendinger mot behandlingen som vi forteller om i artikkelen, men skriver som om det er slik vi går fram i alle skolenektingssaker. Men vi kan forsikre alle om at vi ser på årsaker til skolenekting, i videste forstand, særlig i saker der eleven opplever reelle ubehag ved å gå på skolen. Slike ubehag skal det selvsagt tas hensyn til, innen visse grenser. Jeg synes også at hans engstelse for at andre skal kopiere metodene som vi brukte i eksemplet, er å undervurdere folks dømmekraft. Han er vel også litt bombastisk når han mener at de fleste skolenektingssaker er langt vanskeligere og mer kompliserte enn i eksemplet som vi presenterte. Hvilket grunnlag har han for å hevde dette? I mange tilfeller viser det seg jo at temmelig enkle tiltak gjør susen, og at elevens «comeback» på skolen går bedre enn noen hadde våget å håpe! Uansett skal vi altså legge opp behandlingen etter hva som er problemet. På NAFO-seminaret i slutten av april skal vi ha et symposium om skolenekting. Der skal jeg ha et framlegg som heter noe sånt som «Et tilfelle av skolenekting som var mer enn skolenekting». Det handler om et tilfelle der skolenekting var et sekundært problem, det vil si at andre problemer måtte løses før det var realistisk å ha mål om vanlig deltaking i opplæring. Så vi er ikke bare «staute og kraftfulle».

Jeg blir også skeptisk når Hegde skriver at elever «i utgangspunktet ønsker å gå på skolen», og jeg har særlig to ting å si om dette: (1) Jeg ser ikke bort fra at mange elever «i utgangspunktet» ønsker å gå på skolen, men uansett er det et problem når eleven faktisk har begynt å nekte, for ikke å si når problemet har blitt kronisk. Da trengs det løsninger, og ting bør skje raskt. Dette kan tilsi relativt effektive og konkrete løsninger. (2) Hvis eleven i utgangspunktet, eller «egentlig», som det heter, vil gå på skolen, så taler det vel for at det bør være *relativt* enkelt å få dem tilbake på skolen? Da er det vel en motivasjon? I stedet for å spekulere på hva eleven «egentlig» vil, tror at det er mer fruktbart å fokusere på at det er viktig å gå på skolen – det er faktisk opplæringsplikt her i landet – og om og hvordan det er mulig å hjelpe eleven tilbake i opplæring.

Når det gjelder vår angivelig enkle tilnærming til behandling av skolenekting, fikk jeg en e-post som gir støtte til vår etter mitt syn naturlige tilnærming:

Hei!

Leste med stor interesse svar på innvendinger om skolenekting. Hvor ofte har vi ikke erfart at det enkle mange ganger er det beste? Når valg av ord som vegring framfor nekting er et problem, blir det mange runder å gå for å komme til kjernen av problemet. Dager og år går, og problemene øker for den som sliter. Da er det godt at det er noen som tar i bruk «cowboybehandling». (Jeg tenker ofte på når rektor og jeg rykket ut med brekkjern. To ganger rykket vi ut. Den andre gangen var det nok at vi møtte opp. Da satt vi og drakk kaffe til gutten var klar.)

Her likte jeg mye, også at «det enkle mange ganger er det beste» – det er jo nærmest mottoet til oss som sysler med atferd ved voksenseksjonen i habiliteringstjenesten i Hedmark.

Jeg kan også nevne at jeg og en kollega, nærmere bestemt Jan-Ivar Sällman, nylig var på et møte med en barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk. De hadde etablert et akutteam, som ikke minst skal ta for seg skolenekting. De hadde satt seg inn i vår «modell», og ville drøfte ulike sider ved slik behandling, og la også fram noen saker som de hadde behandlet med til dels svært stort hell. En tråd i de erfaringene som de hadde gjort seg, var at det nettopp var de enkle og konkrete virkemidlene som ofte gjorde utslaget. I ett tilfelle var en ren fysisk markering av at eleven faktisk måtte *være* på skolen, og ikke bare dra dit, avgjørende. De brukte også begreper som å spille på «voksenautoritet», et begrep som kanskje ikke har vært helt «in» en stund, men som kanskje kommer til heder og verdighet igjen? Ellers hadde jeg ikke inntrykk av teamet besto av spesielt ufølsomme mennesker, og har ingen grunn til å tro at de ikke ser kompleksiteten i årsaker til skolenekting, når det faktisk er en kompleksitet å snakke om. Jeg tar faktisk også dette akutteamets erfaringer til inntekt for at «cowboybehandling» kan være helt utmerket, og oppfattes deretter.

Det er enda flere eksempler på at sunn cowboybehandling brer om seg. Den 10. mars hadde Stavanger Aftenblad et kjempeoppslag om ressursteamet i Sandnes kommune. Dette er organisert under helsestasjonene, og skal bidra til kontinuitet og konkret oppfølging av barn og unge, og deres familier, som spesialisthelsetjenesten mer eller mindre har gitt opp. Vi snakker ofte om temmelig tunge saker, og en del dreier seg om skolenekting. Jeg gjengir litt

Irene Asheim Ivesdal, Håvard Bjørnestad, Jannet Time, Monica Kvamme, Bjørghild Underhaug og Randi Nesheim. Er de ikke flotte? (Nummer 2, 3, 4 og 6 fra venstre er i akutteamet, nummer 1 og 5 er ledere.)

fra Stavanger Aftenblads reportasje:

«–Jeg har jobbet med skolevegringsproblematikk tidligere, sier Randi Nerheim. –Da satt jeg på skolen eller på kontoret og veiledet. Det er lett å sitte på et kontor å si hva som er lurt. Jeg hadde virkelig lyst til å bli med hjem og være tilstede i de situasjonene der problemene oppstår. Nå får jeg mulighet til det. Ikke så mye ord, mer handling, sier hun.»

Så klart og greit kan bare sandnesfolk si det!

Når Hegde kaller vår tilnærming for cowboybehandling, er det neppe ment som et kompliment. Men helt siden guttedagene har jeg hatt et positivt forhold til westernhelter i mer eller mindre cowboyroller. Som gutt var Præriebladet, Vill Vest og Texas fast lesning, og en favorittfilm har vært «The magnificent seven» («Sju uovervinnelige menn»), som bygger på Akira Kurosawas legendariske «De sju samuraier»: Et lokalmiljø terroriseres av kriminelle. Ingen myndigheter kan hjelpe, og de må få hjelp til å ta saken i egne hender. Essensen i denne sammenhengen er at de gjør det som de må gjøre, enkelt og effektivt. Det er vel også få som ser disse filmene, som ser noe uetisk og overforenklet i hvordan de går fram. Så bare kall meg hva som helst, og gjerne James Bond, MacGyver, Rambo for den saks skyld. Og kall gjerne team som arbeider med skolenekting på en konkret måte, for Spetsnaz eller hva det måtte være. (Spetsnaz er som kjent russiske spesialstyrker som ikke er så hyggelige mot blant annet somaliske pirater, uten sammenligning for øvrig.) Ellers synes jeg at cowboyanalogien oser av fordommer – mot cowboyer. Er cowboyer slemme og dumme, eller hva er egentlig galt med dem? En god cowboy vurderer situasjonen, før det skrides til handling!

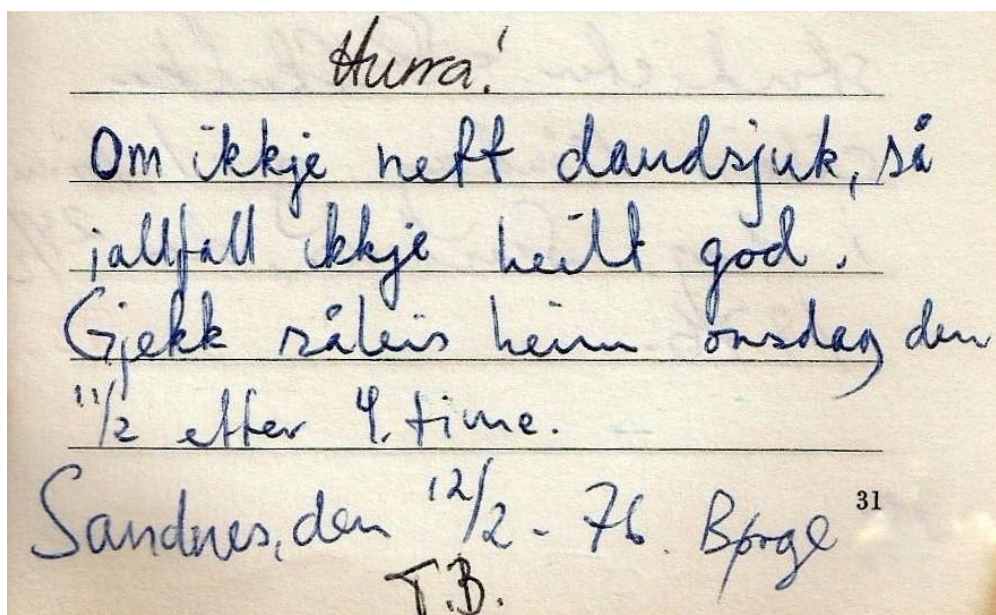

To eksempler på at det ikke var nok å snakke om problemene – det krevdes konkret handling. Behandling av skolenekting er heldigvis ikke så dramatisk.

Ellers har mye behandling et innslag av å *ta sjanser*. Vi kan ikke la oss lamme av all verdens forsiktighetsregler, og generelt synes jeg at det for lite fokus på risikoen ved *ikke å prøve*. Vi jobber tross alt bare unntaksvis med klienter som oppsøker oss for å få hjelp, eller som er villige til å «gå gjennom ild og vann» for å oppnå bedre fungering. Mange blir sendt av andre, og synes *i utgangspunktet(!)* at behandlingen er noe herk. Hva de synes etter hvert, er en annen sak. Nylig møtte vi en 17-åring som vi behandlet for skolenekting for seks-sju år siden. Det er synd å si at han virket bitter på oss. Når det gjelder gutten som vi presenterte i artikkelen i Utdanning, er det nå et år siden han begynte å delta i vanlig opplæring igjen. Framgangen beskrives som «helt utrolig». For å si, eller synge, det med Ingebrigt Davik: «Hit eit steg, og dit eit steg, trallar så glad på skuleveg». Også her er det umulig å observere noen «hard feelings». Det «synes» altså ikke bare å «bli et vellykket resultat», slik Hegde tar forbehold om.

Alt i alt er det ingen tvil om at debatt om skolenekting befinner seg i kjernen av problemer som vi må ta tak i for å bevare vesentlige samfunnskvaliteter, alt fra grunnleggende helse til velferdsordninger. I en debatt på TV nylig sa Jorunn Sundgot-Borgen at landet «råtner». Programmet handlet om fedme, og akkurat da kan vi kanskje like gjerne si at landet eser ut eller siger sammen. Men Sundgot-Borgen er opptatt av fysisk aktivitet, så dette pirket er spøk fra min side. I vår bok om skolenekting avsluttes sluttordet med at behandling av skolenekting er et bidrag til at landet ikke «råtner på rot». Det er kanskje litt kontroversielt i en kultur der det kan være litt farlig å si ting rett ut, men vi er tydeligvis ikke alene om å bruke klare bilder. Vi trenger sunn mat, og fysisk og noetisk aktivitet (forsøk på å tenke og forstå) for å få utnyttet våre potensialer. Det «organistiske» menneskesynet, for å bruke et uttrykk fra filosofen Pepper og hans bok World hypotheses fra 1942, går ut på at vi er som blomsterknopper som mer eller mindre automatisk springer ut som følge av det vi har inni oss. Dette synet er feil, og må i alle fall suppleres kraftig: Det mekaniske og kontekstuelle synet, for å bruke to andre Pepper-begreper, der mennesker påvirkes og påvirker (hvis vi påvirkes av andre, må vi nødvendigvis også kunne påvirke andre!), har mer for seg. Hvis det ikke forventes eller kreves noe av oss, og vår atferd ikke blir forsterket og til og med straffet, og vi ikke får regler og verdier å leve etter, blir vi noen slabbedasker.

Jeg kan illustrere det «mekaniske og kontekstuelle menneskesynet» ved hjelp av min egen «fraværstatistikk» da jeg gikk på gymnaset fra 1973 til 1976. I første klasse måtte foresatte skrive fraværsmeldingene. I andre og tredje klasse skrev vi dem selv. I løpet av hele første klasse hadde jeg tre meldinger. I løpet av de to siste årene var det totalt 54, i tillegg med en økende tendens! Det er vel også synd å si at det sto om livet særlig mange ganger. Skal vi kalle økningen de to siste årene for «statistisk signifikant»? Ikke bare var den statistisk signifikant, den var i høyeste grad også klinisk signifikant, det vil si at den hadde praktisk interesse. Jeg var ikke klar over at den gamle meldingsboken eksisterte lenger, før den dukket opp i posten, sendt av min mor. Hun skrev at hun hadde ledd godt av mange av meldingene, og at hun ikke hadde ant at helsa var så skral. For faktum er at helsa faktisk var helt utmerket: Da jeg var 17 år, gikk jeg fra Kinsarvik til Lysebotn – sjekk kartet, og før jeg fylte 18 måtte jeg grave meg ned i snøhule for å overleve, mangfoldige mil fra folk. I våre dager hadde jeg sikkert blitt behandlet som et spesialtilfelle, og det hadde neppe blitt folk av meg, i den grad jeg har blitt det. Vel, ingen er perfekte.

Hurra!
Om ikkje nett dandsjuk, så
iallfall ikkje heilt god.
Gjekk såleis heim onsdag den
11/2 etter 4. time.
Sandnes, den 12/2 - 76. Borge 31
T.B.

Det er vel bare å innrømme at denne var heller tynn. Legg også merke til lektor Trine Bøhmers lett sarkastiske «Hurra».

Kjære sylvjelerar!
Alt nå er eg litt krimsjuk,
og eg har ei kjensle av at
dette vert verre om eg
har sylvjing idag
Sandnes, den 21/10 - 75 Børge

Her har jeg tydeligvis sett mulighetene som ligger i forebygging, selv om det kanskje får være måte på. «Krimsjuk» er for øvrig et gammelt ord for forkjølet.

Til slutt må jeg gratulere eMAA-gjengen med flott gjennomført eMAA-seminar på Lillehammer den 2. mars. Det ble veldig godt mottatt, etter det jeg har inntrykk av. Da gjenstår det bare å ønske alle en fin vår og en god påske.

16. mars 2012

Børge Holden

Jeg skal ikke rippe mer opp i julebordet, men «Det e' mykji som kjem fram når snøen forsvinn», som Gluntan synger så vist. Her er det en sneip etter lokallagets famøse julebord som kommer til syne i snøsmeltingen. Det våres!

PS

Ryktene har gått når det gjelder hvem sitt organ som var avbildet i BBC 27. Jeg kan avsløre at bildet er fra en sticker som en venn av meg kjøpte for to tyske mark i Vest-Berlin i 1980, så da skulle alle mistenkte være frikjent. Hvem det var mest naturlig å gjette på, er en annen sak.